

existens in universo terrarum orbe assecutus sit gloriam. Itaque craticula fuit thronus gloriæ ejus, quia in illa assatus, magnam in toto terrarum orbe sibi gloriam concillavit; fuit etiam thronus gloriæ ejus, quia per eam *magnam sibi in cælo gloriam comparavit*.

3. Martyres de tyrannis victores evadunt, cum pro Christi gloria mortem obeunt: tunc vincunt, cum occiduntur: *vincimus cum occidimur* (Tertull.). Disceptatio et pugna quædam initur martyrem inter et tyrannum; tyrannus a martyre exigit, ut vivat, negetque Christum; martyr vero ait: moriar, ne Christum negem. Ergo cum pro Christi gloria moriuntur martyres, sua morte tyrannos vincunt et de iis gloriose triumphant: tunc tyranni confusione operiuntur, eo quod obtinere non potuerint quod obtinere expetebant. Si autem de tyrannis martyres victores evadunt, eis magna debetur in cæli gloria, quam victoribus promisit, qui non mentitur Deus: *qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo* (Apoc. 3). Quantam ergo gloriam in cælo sibi comparavit sanctus Laurentius! Quam gloriosam et pretiosam coronam in paradiso obtinere meruit invictus ille martyr, in craticula cruciatus! *Quam gloriose et quanta multitudine, quantaque florum varietate distincta Laurentii martyris fulget corona!* (Ang. ser. 2 de S. Laurentio). Certe cum sanctus ille Levita in craticula exustus, præ cæteris omnibus martyribus fortius et generosius dimicasse ac gloriosiore de tyranno victoriam retulisse videatur, ita et majori gloria eum in cælo fuisse donatum, nobiliorique corona eum redimitum fuisse merito creditur. Fuit ergo craticula Laurentio, non solum cathedra prædicatoris et lectus quietis, verum etiam thronus gloriæ et honoris. Contemplerur jam sanctissimum hunc martyrem in hac cathedra, in hoc lecto et in hoc throno: ac ex ejus exemplis ali-quod ad profectum nostrum spirituales emolumentum elicere conemur. Craticula ei fuit cathedra prædicatoris: audiamus eum in hac cathedra concionantem, ac patientiam, constantiam, Deique amorem nos docentem. Audiamus eum, et quod inspirat perficientes, patienter, constanter et propter Deum tribulationes

quasque perferamus. Craticula fuit ei etiam lectus quietis propter Christum, cujus præsentia recreabatur, propter paradisi gloriam, quam contemplantur et propter inferni pœnam, a qua præservabatur. Heu! si in hoc mundo tribulationes patimur, imploremus auxilium Christi, qui nostros potest lenire dolores; cœlestem contemplerur gloriam, quam obtinebimus, si pro Christi amore patiamur: tormentorum inferni meditetur gravitatem, quam levibus et momentaneis tribulationibus pro Christo passis vitare valeamus. Hæc si serio perpendamus, ad-versa quævis nobis suavia fient. Craticula tandem fuit Laurentio thronus gloriæ, quia in craticula patiens, magnam sibi in urbe Roma, in toto terrarum orbe et in cælo gloriam comparavit; et nos dira quæque cum Laurentio generose patiamur, et si non in hoc mundo, saltem in cælo magnum obtinebimus gloriæ pondus: pro momentanea enim tribulatione, quam pro Dei amore patienter in præsentī vita sustinemus, dabit nobis Deus in cælo æternum gloriæ pondus. Amen.

DE SANCTA CLARA

CONCIO PRIMA.

Quæ est ista? (Cant. 8, 5).

Ut perfecte dignosci possit, quæ et qualis fuerit illustris illa virgo, cujus hodie festum celebramus, audiendus esset Seraphicus Pater sanctus Franciscus, qui apprime novit, quo duceretur spiritu, quibus decoraretur virtutibus, quibusque meritis et perfectionibus hæc Christi sponsa polleret. Si jam, Deo sic volente, in hoc pulpito appareret et de sanctissima virgine Clara sermonem institueret vir ille Seraphicus, diceret haud dubie, eam fuisse virginem facie decoram, conditione nobilem, in omni pie-

tate recte institutam et innumeris virtutibus ornatam. Diceret etiam, eam fuisse divinitatis solium, lucis æternæ filiam, necnon novum quoddam sidus sanctitate undique rutilans et miraculis plurimis undique coruscans. Crediderim tandem, quod si Franciscum de spirituali sua filia Clara disserentem audiremus, miranda ejus opera ita propalaret et eminentem ejus perfectionem ita extolleret, ut omnes auditores in admirationem raperentur et ad venerationem tam pie, tam humilis et tam puræ Christi sponsæ mirum in modum adducerentur. O utinam beatissimæ virginis Claræ orator nunc adesset, qui olim in perfectionis via sanctissimus illius pater spiritualis exiit! Quia tamen hanc a Deo gratiam expectare vana foret præsumptio, sacram illam Virginem pro modulo nostro laudare pertentemus et ex innumeris propemodum perfectionibus, quibus præfulsit, aliquas attingamus, sedulo inquirentes, quæ et qualis illa fuerit: *quæ est ista? Ave.*

Beata Clara, cujus orationem panegyricam suscipimus, dum in hoc visibili mundo versaretur, fuit filia, pauper et virgo. Natura eam fecit filiam: professio, quam amplexata est, eam pauperem effecit; puritas eximia, qua polluit, eam virginum collegio adscripsit. Qui audient, eam fuisse filiam, credent forte quod infirma fuerit et debilis; qui scient, eam fuisse pauperem, existimabunt haud dubie, quod omni honorum genere spoliata fuerit; qui eam fuisse virginem addiscent, censebunt forsitan, quod penitus sterilis fuerit omnique progenie caruerit. Jamvero toto cœlo errarent, qui talia de sancta Clara efformarent iudicia. Verum quidem eam fuisse filiam, pauperem et virginem; tamen *etsi filia*, mirabili generositate floruit: *etsi pauper*, inefabilibus itidem divitiis abundavit: *etsi virgo*, virginitas ejus nobili et sancta fecunditate fuit illustrata. Igitur ad beatæ Claræ gloriam dicamus, quod fuerit filia, pauper et virgo. Fuit 1. *filia* et generosissima; 2. *pauper* et ditissima; 3. *virgo* et fecundissima. Ecce quæ fuerit sancta Clara: *quæ est ista?*

I PARS.

Sancta Clara fuit filia generosissima.

Filia generosa, rara est avis in terris. Unde vix talem aliquam inveniri posse censebat Salomon: *mulierem fortem quis inveniet?* Illa tamen virgo, quæ nobis hodie colenda proponitur, vere filiam fortissimam se ostendit contra parentes, contra infideles et contra Deum: 1. *contra parentes*, qui vocationi ejus adversantur; 2. *contra infideles*, qui monasterium ejus invadere conantur; 3. *contra Deum*, qui virtutem ejus variis adversitatibus probat.

1. Clara, vel in ipso adolescentiæ flore, in domo patris sui sedebat solitaria; ibi delicatum corpusculum diro afflictabat cilio ibi ad pauperes libenter manus extendebat; ibique jejuniis, orationibus, aliisque poenitiæ et pietatis operibus indesinenter vacabat. Major ætate effecta, afflante Sancto Spiritu, in altum ducera, et altiora virtutis et perfectionis fundamenta jacere cogitavit. Cumque Seraphico Patri, quem in vitæ spiritualis duocem sibi elegerat, sacrum hoc cordis sui desiderium sincere aperuisset, ex ejus consilio, ipsa diæ Palmarum, domo, civitate et consanguineis derelictis, ad conventum sanctæ Mariæ de Portiuncula cum honesta societate properavit. Ibi abrasis crinibus, abjectis pretiosis vestibus, depositisque variis capitibus sui ornamentis, vili se sacco induit, rudi se cinxit fure, velo contemptibili caput operuit; et mundo totaliter valedicens se totam Christi Domini obsequio consecravit. Tam novi, tamque ardui et animosi facinoris rumor ad Claræ consanguineos pervenit, qui cum nil simile unquam vidissent, hoc ad totius familiæ opprobrium verti crederunt; idcirco hoc sanctæ virginis propositum damnantes, blanditiis, promissis, minis, aliisque variis modis eam a proposito deterrere et ad paternam domum reducere conati sunt; frustra tamen: etenim Clara fuit filia generosissima, *quæ parentibus fortiter restitit ei constanter* (Alexand. IV

in Bulla canoniz.). Sciebat virgo sacra, dixisse Christum: *si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, non potest meus esse discipulus* (Luc. 14). Profecto tanta ejus exiitit fortitudo, ut Deo ipsam ad solitudinem et ad religionem vocanti humiliter obtemperaverit, parentibus vero ipsam blanditiis, promissis et minis ad sæcularia redire impellentibus, fortiter et constanter resistit. O magnam Claræ generositatem! Ecce filiam non solum generosissimam adversus parentes, qui vocationi ejus adversantur: *verum etiam adversus infideles, qui monasterium ejus incadere conantur.*

2. Gravis, tempore sanctæ Claræ, adversus Ecclesiam excitata est tempestas sub Friderico II imperatore, qui Saracenis, aliisque infidelibus, velut malitiæ, tyrannidisque suæ ministris utebatur. Terribilis ergo imperatoris jussu in Italiam venit horum infidelium exercitus, qui varias urbes sibi obvias diruit, vastavit, et solo æquavit; eademque sors haud dubie attingisset urbem Assisiatem, nisi beata Clara iis fortissime obtitisset; hinc feliciter accedit, ut cum infensissimi hi reipublicæ christianæ hostes ad urbem Assisium invadendam properarent, occurrerit eis non longe ab urbe monasterium sanctæ Claræ, inter cujus claustrum, omne nefas patrare cupientes, magno cum impetu irruerunt. Virginum autem ibi reclusarum tunc frigidus tremor occupavit artus; tunc formidine tremuerunt omnes, una excepta virgine Clara, quæ impavido corde, se infirmitate detentam ad claustrum januam, precedente eam capsâ, qua sacratissimum Christi corpus servabatur, duci jubet; ibique solo Christi Domini auxilio freta, hostes illos pessimos aggreditur, solaque sua præsentia et paucis verbis cœlesti impetu prolatis, impudentes illos canes e claustro eiecit, tartareumque hunc exercitum totaliter deturbat et procul ab Assisio pellit. Mihi videre videor sanctam virginem Claram ad claustrum januam, in conspectu effrenatorum illorum militum stantem et sacram paropsidem dextra tenentem. Tunc minime confunditur, dum loquitur inimicis suis in porta; tunc sancto afflata et roborata Spiritu, eos generose affatur, dicens: venite, properate omnes, arma sumite, vibrata tela et adunatis viribus in me omnes ir-

ruite. Quantumvis enim formidabilis sit vester exercitus, nullatenus timebo; ego semper sperabo in Deo meo, quem præmanibus teneo; *si exurgat adversum me prelium, in hoc ego sperabo* (Psal. 26). Insurgant adversum me castra vestra, nullum mihi timorem incutient: *si consistant adversum me castra, non timebit cor meum* (Ibid.). Miramini generositatem sanctæ Claræ, quæ ipso tempore, quo a Saracenorum facie omnis fugit Italia, hæc iis sese obviam offert; timent alii et ipsa eos aggreditur; vincuntur alii, et ipsa, solo Christi fulta præsidio, eos vincit et in fugam convertit. Unde de Clara dicendum, quod Saracenis non solum fuerit *terribilis, ut castrorum acies ordinata*, verum etiam plus quam variæ castrorum acies ordinatæ; nullo modo enim ei terrorem incusserant Itolorum exercitus; Clara iis exercitiis terribilior eos e claustro eiecit et in fugam convertit. Clara ergo filia fortitudine præstat adversus illos infideles, qui eam persequuntur: *et est etiam filia generosa contra Deum, qui virtutem ejus variis adversitatibus probat.*

3. Amicos suos Deus morbis, aliisque adversitatibus probare solet. Sic olim fidelem probavit Abrahamum, cum præcipit ei, ut unicum sibi immolaret filium; sic patientissimum probavit Jobum, cum eum divitiis spoliavit. Orbavit filiis et gravissimis morbis afflictavit; sic tribulationibus multis charissimam matrem Virginem Mariam, apostolos, martyres, aliosque sanctos probare voluit. Et præcipue beatam virginem Claram, quæ continuo morbo, vel potius variis morbis sibi in vicem succedentibus toto viginti octo annorum tempore afflictata et probata fuit. Itaque illustris illa virgo, inter infirmitates quibus gravabatur, fortis et generosa perstitit contra Deum; nam illas sustinuit non solum sine murmure et querimonia, verum et magna cum complacencia, laudans et benedicens Deum, a quo affligebatur. Deum sacra Scriptura exhibet sagittis armatum, quibus homines ferit et quæ ab ejus manu ad homines transeunt: *sagittæ lucæ transeunt* (Psal. 76). Hæc Dei sagittæ ad omnes penitus homines transeunt, quia Deus omnes homines percutit, affligit et sagittis tribulationum ita ferit, ut nonnunquam ab iis deician-

tur, et sub Dei manu cadant : *sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent*. At sancta Clara non cecidit sub manu Dei, nec per ejus sagittas dejecta fuit. Verum est, quod viginti octo annis integris Deus in illam diras sagittas vibraverit, quoniam toto hoc tempore eam Deus variis infirmitatibus probavit. Ipsa tamen ut filia generosissima contra Dominum, immissas a Deo sagittas et graves quosque morbos constanter et æquo animo pertulit. Sagittabat illam Deus, variisque morbis illam affligebat, ipsa vero magis et magis confortabatur et percutientem Dei manum fortiter sustinebat. Ecce filiam vere fortem et generosam. *Ad hæc Clara fuit etiam simul pauper et ditissima.*

II PARS.

Sancta Clara fuit pauper et ditissima.

Paupertatem summopere dilexit beata Clara; piaque hæc pauperrimi Francisci discipula, a Deo vocata ut pauperum feminarum fieret mater et primiceria, altioris paupertatis exemplar et speculum esse voluit; et ideo in victu, vestitu, ædificiis, aliisque omnibus miranda evangelicæ paupertatis exempla præbuit. Ast pauper illa sanctimonialis, quæ terrena omnia abdicaverat, ditissima fuit, quia habuit omnia terræ bona, omnes virtutis divitias et omnes cæli thesauros. Habuit, 1. *omnia terræ bona* sub pedibus; 2. *omnes virtutis divitias* in anima; 3. *omnes cæli thesauros* in possessione sua. Ex hominibus alii possidentur a divitiis et alii divitias possident. A divitiis possidentur avari, et ideo vocantur *viri divitiarum* (Ps. 75, 6), seu viri sub divitiarum dominio viventes. Divitiarum e contra domini censentur, qui eas abdicant, relinquunt et quasi pedibus calcant. Sancta autem virgo Clara omnium hujus mundi bonorum vere fuit domina; etenim a bonis temporalibus nequaquam possessa, bona temporalia ipsa possedit; tuncque ea perfecte possedit, cum ea contempsit, reliquit et pedibus cal-

cavit. Unde sicut de Jobo dicitur, quod *divitiarum non erat famulus, sed dominus* (Chrysost. hom. 22 in Matt.), ita et de Clara dicendum, quod bonorum temporalium non fuerit ancilla, sed domina, quia temporalia omnia contempsit et abdicavit, *solumque Jesum Christum in hoc mundo habere voluit*. Israëlitis dixit Deus, eos fore dominos non bonorum quæ in corde, vel in arca haberent, at eorum quæ pedibus calcarent: *omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit* (Deut. 12, 24). In quæ verba ait Pater Seraphicus: *calcare est contemnere; paupertas omnia calcat, ergo est omnium regina* (Opusc. 1). O quam excelsa hæc Christi philosophia! O quam pauci illam percipiunt! Totus enim mundus plenus habetur viris et servis divitiarum, qui earum subjiciuntur dominio, qui eas nimium diligunt et nimio cum affectu inquirunt. Itaque beata Clara temporalium omnium bonorum fuit domina, quia ea maxime despexit, pedibus concaleavit et totaliter reliquit, solumque Jesum Christum in hoc mundo habere voluit. Clara ergo fuit ditissima, quoniam terrena omnia habuit sub pedibus: *ac etiam quia omnes virtutis divitias habuit in anima.*

2. Divitiæ hominum sæculi sunt aurum et argentum, illique soli divites aestimantur, qui magnam horum metallorum copiam possident. Apud Deum veræ divitiæ sunt virtutes, iique solum divites habentur, qui christianis virtutibus fulgent: *solum illum Deus divitem novit, qui non opum, sed virtutum fructus recondat* (Ambr. l. 2, ep. 4). O homines! si divites esse cupitis, istas divitias amate: ne diligatis imaginarias illas divitias, quæ cum labore acquiruntur, cum timore conservantur et cum merore amittuntur; veras virtutis divitias concupiscite, atque ad eas assequendas pro viribus contendite instar sanctæ Claræ, quæ virtutibus dives fuit, magnosque virtutum thesauros possedit. Clara, inquit Alexander IV, fuit humilitatis vasculum, armarium castitatis, charitatis ardor, dulcor benignitatis, patientiæ robur, nexus pacis, mitis in verbo, lenis in facto, et in omnibus amabilis et accepta. Hispido panno et aspero cilicio utebatur, vigiliis et orationibus assidue vacabat; adeo

abstinentiæ et jejuniis erat addicta, ut longo tempore tribus eujuslibet hebdomadæ diebus, videlicet secunda, quarta et sexta feria nullum penitus cibum sumeret: ac tandem, inquit summus Pontifex, *Clara fuit secunda quedam parens virtutum*. O filiam vere virtutibus divitem! Clara, ait præfatus Pontifex, *fuit alium sanctitatis candelabrum, vehementer in tabernaculo Dei rutilans*. Sicut enim in Salomonis templo aureum erat candelabrum, in quo variæ lampadæ accensæ, magnæque fulgorem emittentes videbantur, ita Clara, quæ erat candelabrum aureum ratione charitatis qua ardebat, innumeris virtutibus, tamquam tot luminibus fulsit in templo Dei. *Hæc, inquit idem Pontifex, fuit pauperum prinicipia, ducissa humilium, magistra continentium, penitentium abbatissa, aliarumque virtutum magnam copiam habuit*. Clara ergo ditissima jure censetur cum omnes virtutis divitias possederit in anima sua; pariterque etiam ditissima prædicatur, quia omnes cæli thesauros habuit in possessione sua.

3. Pretiosi, immensi et infiniti sunt thesauri regni cælestis; nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quales et quanti sint hi thesauri; eos laudare possumus, ambire possumus, acquirere possumus, at mente eos capere non possumus. Tales tamen thesauri, qui tanti sunt, ut eorum naturam et magnitudinem percipere non valeamus, paupertate voluntaria acquiruntur et ad evangelicos pauperes attinent: *beati pauperes spiritu*, inquit Salvator, *quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Math. 5 et Luc. 6). Quo, quæso, titulo ad pauperes attinet regnum cælorum? Titulo emptionis, quia scilicet illud emerunt pauperes spiritu, cum sua omnia temporalia pro Dei amore dederunt et reliquerunt: *pauperum est regnum cælorum*, inquit Hugo Cardinalis, *titulo emptionis ex pretio jam soluto*. Regni cælorum pretium statuit Christus, dicens: *omnis qui reliquerit domum aut fratrem..., propter me centuplum accipiet et vitam æternam possidebit*. Cum ergo pauperes spiritu pro emptione regni cælestis justum et indictum pretium solverint: cum omnia sua pro Dei amore reliquerint, eo ipso quo ea reliquerunt, effecti sunt regni cælorum domini.

O homines duræ cervicis et tardi corde! ut quid vilia, contemptibilia et fallacia mundi bona non derelinquistis, ut eorum abdicatione regnum cælorum emere valeatis? Ut quid divitias vestras in eleemosynas non erogatis, ut cælestes thesauros obtineatis? Vobis certe sapientior fuit illustris virgo Clara, quæ ineffabiles et pretiosissimos cæli thesauros obtinuit, quia paternam domum, terrenam hæreditatem, et quidquid in hoc mundo habuit, pro Dei amore reliquit. Hoc pretio cæli thesauros emit, et regni cælorum est adepta possessionem; ipsius enim, sicut et aliorum, qui evangelicam paupertatem sectantur, est regnum cælorum jure et titulo voluntariæ paupertatis: *ipsorum est enim regnum cælorum jure et merito paupertatis* (S. Bern. ep. 208). Ecce Claram, quæ licet omnia sua penitus abdicarit, nec quidquam proprium pro se, vel pro suo monasterio habere voluerit, apud Deum tamen ditissima extitit. Ergo sancta Clara fuit simul pauper et ditissima; *fuit etiam virgo simul et fecundissima*.

III PARS.

Sancta Clara fuit virgo et fecundissima.

Novo et stupendo miraculo factum est, ut Maria simul Virgo purissima et Mater fecundissima fuerit; *gaudia matris habens cum virginitatis honore* (S. Bern. *sup. missus*). Mirandum hoc privilegium soli quidem Dei Genitrici Mariæ datum est; quid tamen simile video in beata Clara, quam virginem purissimam fuisse fatentur omnes; quæ quidem virgo fuit etiam fecundissima, quia genuit filias, angelos et virgines. Genuit 1. *filias* religioni; 2. *angelos* Deo; 3. *virgines* paradiso.

1. Antequam mundo valediceret et Christo se penitus consecraret beata Clara, pauca in Ecclesia Dei florebant filiarum monasteria; tunc enim de religione, sicut de Sara dici poterat, quod esset sterilis, aut quod esset quasi terra deserta, in via et iniqua, in qua paucissimæ inveniebantur filie. Jamvero eo

ipso, quo beata Clara intra monasterii septa novum et sanctum vitæ spiritualis institutum suscepit, tanta virtutis ejus undique innotuit fama, ut ex omnibus Italiae partibus festinarent filiae, quæ, ejus exemplo, virginitatem suam Christo vovebant, vitamque religiosam simul cum virgine Clara profitebantur. Exinde intra breve tempus tot hujusmodi germina Christo et religioni exemplis, precibus et verbis suis Clara peperit, ut in ea impletum fuisse videatur propheticum illud oraculum: *multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum* (Isa. 54). Hæc etenim innumeras cujusvis conditionis filias religioni peperit et ad suscipiendam vitam monasticam allexit. Intra pauperis monasterii muros clausa latebat virgo Clara; tamen vitæ et virtutum ejus splendor extra clausa prodiit, et longe, lateque diffusus est. Itaque vitæ ejus sanctitate et instituti novitate in omnes Ecclesiastici orbis partes subito respersa, in odorem virtutum ejus undequaque innumere ad eam filiae advolarunt. Currebant ducisse, festinabant marchionissæ, volabant omnis ætatis et conditionis virgines; quarum *aliæ* palatia sua in monasteria mutabant; *aliæ* omnia sua bona ad novas tum in urbibus, tum in campestribus ædificandas instituti sanctæ Claræ domos libenter elargiebantur; *aliæ* quam plurimæ in sacris illis domibus habitabant. Ex quo effectum, ut beata Clara evaserit virgo fecunda, quæ innumeras Christo et religioni filias peperit, et quæ usque ad mundi finem parere non desinet. Nonne ideo Clara fuit virgo fecundissima, quæ innumeras religioni filias genuit? *item dicenda virgo fecundissima, quæ angelos Deo peperit.*

2. Si sancto Ambrosio fidem adhibeamus, qui virginitatem servant puritate sua angelos imitantur totque habentur angeli in terris, quot virgines, quæ angelicam puritatem sectantur. *In Virginitibus sacris vitam angelorum videmus*, inquit Ambrosius (*de instit. virg.*, 7). Et, ut asserit Tertullianus, virgines ob vitæ candorem et puritatem, familiæ adseribuntur angelorum: *de familia angelica deputantur* (libr. *de uxor.*). Apostoli, prout apostoli, martyres et confessores, prout confessores, haud censentur de angelorum familia; hoc ad solas virgines attinet; hoc sin-

gulare earum est privilegium: ideo cum ex hoc mundo exeunt, ab angelis tamquam angeli recipiuntur. Debent ergo inspicivirgines sacræ, tamquam angeli terrestres et qui verbis vel exemplis alios ad virginitatem servandam inducunt, sunt quasi genitores angelorum, seu virginum, quæ puritate sua angelos amulantur. Sicut enim per Evangelii prædicationem fideles Christo pariebat D. Paulus: *per Evangelium ego vos genui*; ita et qui filias ad virginitatem Deo vovendam alliciunt, angelos Deo pariunt, quia virgines puritate sua terrestres angeli sunt. O sanctam et nobilem progeniem. O mirabilem sobolem! O quam felices, qui Deo dicere possunt: Domine, verbis et exemplis meis hanc et illam virginem, seu hunc et illum terrestrem angelum tibi genui. O quam felicior beata Clara, quæ non unam dumtaxat, aut alteram, verum innumeras virgines Deo peperit! O quam felicior hæc virgo fecundissima, quæ tot angelos Deo genuit, quot filias verbis et exemplis suis ad virginitatem servandam adduxit. Igitur Clara virgo fecundissima, utpote quæ angelos Deo peperit, fuit etiam virgo fecundissima, *quia virgines multas paradiso genuit.*

3. Post diluvium dixit Deus ad Noë et filios ejus: *crecite et multiplicamini et replete terram* (Gen. 7). Hæc verba, *replete terram*, non sine mysterio dicta esse advertit D. Hieronymus, quia, inquit, sicut matrimonium terram hominibus, ita virginitas paradisi animabus puris et sanctis replet. *Nuptice terram replent, virginitas paradisi (adv. Jovin. 1).* Unde qui alios ad virginitatem servandam alliciunt, efficiuntur quasi piæ et fecundæ matres, quæ virgines cælo pariunt et cælum virginibus replent. O sanctissima virgo Clara, ausim dicere, quod multum tibi debeat paradisi, quoniam innumeras illi virgines peperisti, illumque sacris virginibus replesti. Antequam virginum collegia institueres, paucas cælum possidebat virgines, pauca ibi erant, quæ virginitatem ex voto servassent; ex quo autem tot virginitatis sacraria instituisti, paradisi virginibus replesti. Heu si paradisi intima mentibus nostris lustrare possemus, quot ibi ex illustrissimo sanctæ Claræ Ordine virgines miraremur! Ibi sane Agnetem, ibi Coletam, ibi Elisabetham,

ibi Ludovicam, ibi Catharinam Bononiensem et innumeras alias hujus instituti virgines videremus, ac diceremus: *o quam pulchra est casta generatio cum claritate?* (Sap. 4). O quam pulchra et præclaræ virgines illæ, quas Clara mirabilibus suis exemplis et igitis suis sermonibus paradiso peperit! Videtis ergo, quæ fuerit sanctissima virgo Clara: *quæ est ista?* fuit enim filia generosissima, quæ de consanguineis, de infidelibus et de dæmone triumphavit; fuit pauper ditissima, quæ habuit omnia terræ bona sub pedibus, omnes virtutis divitias in anima et omnes cœli thesauros in corde. Fuit tandem virgo fecundissima, quæ genuit filias religioni, angelos Deo, virgines paradiso. Ecce quæ fuerit sancta virgo Clara. Modo jam inquirere vellem, qui sint hi qui me audierunt explicantem, quæ fuerit beata hæc virgo? Dicite, quæso, qui estis vos? Non quæro, an sitis religiosi, clerici, cauidici, vel mercatores; quæro, qui estis vos in vita christiana et spirituali? Quæro, an sitis justi, vel peccatores? Crediderim multos ibi adesse viros justos et pios; verumtamen heu! quot ibi peccatores! Quot Dei inimici! Quot reprobi! Heu! si omnium ibi adstantium corda scrutari liceret, quot invidiæ motus, quot vindictæ desideria, quot luxuriæ incendia, quotque omnis generis abominationis ibi videremus! In templo nil videbat Ezechiel (8), nisi abominationes magnas, majores et pessimas; quocunq; se vertebat abominationes in templo cernebat. O fratres dilectissimi, a Deo facti vitam accepistis, ut ejus templum essetis: *Templum Dei estis vos* (2 Cor.). Heu! si templi hujus altare intueri fas esset, si cordium vestrorum intima penetrare liceret: quid ibi videremus, nisi peccata magna et abominationes pessimas? Jamvero, quod jam videre non licet, in tremendo Dei judicio videre licebit: tunc Deus revelabit peccata in intimis cordium vestrorum penetrabilibus abscondita: tunc enormia et horrenda illa peccata in cordibus vestris latentia omnibus patefaciet: *tunc illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium* (1 Cor. 4). O qualis tunc peccatoribus erit confusio, cum secretiora eorum peccata omnibus nota fient! o quam melius foret in hac vita peccata per pœnitentiam delere, quam talem

confusionem coram Christi judicantis tribunali perpeti! O peccator, has de corde tuo abominationes tolle: lava animam tuam ab omni inquinamento peccati. Et si in omnibus beatam Claram imitari nequeas, esto saltem generosus in suscipiendis iis quæ salutis tuæ sunt; fias dives virtutibus illis, quæ ad animæ salutem requiruntur et te secundum exhibe in edendis bonorum operum fructibus, quibus æternam beatitudinem assequi possis. *Amen.*

CONCIO SECUNDA.

Palmae in manibus eorum (Apoc. 7, 9).

Cum ipsa constet experientia, oculorum aciem a nimio luminis fulgore obtundi, illosque cæcitate feriri, qui objectum prælucidum fixa palpebra contemplantur, quomodo mihi fas erit intueri et contemplari sanctissimam virginem Claram, quæ in hoc mundo tamquam novum sidus emicuit et quæ humilitate, abstinentia, charitate, innumerisque aliis virtutibus, velut tot micantibus radiis, universum orbem Ecclesiasticum mirabiliter illustravit? Meam quidem hanc in parte fateor infirmitatem et sincere confiteor, quod cum ad illam Christi sponsam mentis meæ oculos converto, ut ejus intuear virtutes, merita contempler et demirer miracula, quædam mihi subito advenit cæcitas similis cæcitati Doctoris gentium, qui, licet lumine circumdaretur apertis oculis nihil videbat: *circumfulsit eum lux e caelo, apertisque oculis nihil videbat* (Act. 9). Claræ mater, partui proxima, coram Christi crucifixi imagine pro felici parturitione orans, a summo caelo venientem audivit vocem, dicentem: *ne paveas mulier, quia quoddam lumen salva parturies, quod totum mundum illustrabit.* Tantum sane lumen extitit beata Clara, illiusque virtutes et perfectiones ita eminenter

luxere, ut illam fixa palpebra contemplari et de illis meritis debite disserere nequeat infirmus orator. Propterea, missis innumeris prodigijs, quæ in sacra hac virgine quisque adnotare et admirari potest, illam solum proponam ut triumphantem et palmas manu gestantem; *palme in manibus eorum. Ave.*

Non caret mysterio, quod beata Clara ipsa die palmarum sumpta prius palma et manu summi Pontificis, novum et perfectius vivendi genus susceperit. Sicut enim dies palmarum fuit triumphalis Christi dies, ita et hac ipsa die beata Clara, in signum futuri sui triumphii palmam accipere voluit: *Clara palmam in manibus ponit*, inquit sanctus Antonius, *quasi quodam præsigio futuræ victoriæ* (3 p., tit. 4, c. 6). Videamus sanctam Claram, palmam manu gestantem: consideremus gloriosos, quos retulit triumphos; perpendamus, quomodo triumphaverit de mundo, de seipsa et de natura. Clara 1. triumphavit de mundo, omnem ejus gloriam contemnendo; 2. triumphavit de seipsa, corpus suum domando; 3. triumphavit de natura, miracula multa operando. Ecce tres beatæ Claræ virginis triumphos et tres hujus concionis partes.

I PARS.

Beata Clara triumphavit de mundo.

Clara toto vitæ suæ tempore de mundo triumphavit, quia ejus divitias, delicias et gloriam semper contempsit et pro nihilo habuit. Hodie vero ipsius de mundo triumphos inquiri et perpendo in hac solum supra modum laudabili, necnon illis temporibus nova et portentosa actione, qua, relictis domo, parentibus et omnibus bonis suis, sumpto vili sacco, abasis erinibus, in arctum monasterium secedit. In qua quidem actione de mundo triumphat 1. relinquendo domum et parentes; 2. mutando vestimenta; 3. radendo crines.

1. Sanctus Franciscus, qui de mundo gloriose triumphaverat, sanctam virginem Claram de eo triumphare docuit. Sicut Abra-

hamo dixit Deus: *egredere de cognatione tua et de domo patris tui, faciamque te in gentem magnam* (Gen. 12), ita Franciscus spiritu prophetico agnoscens, quod beatam Claram genti magnæ præficere et multarum virginum matrem efficere Deus statuisset, ut eam ad tale Dei propositum digne adimplendum disponderet, voluit, ut hæc virgo sacra prius de mundo triumpharet per omnimodam domus, parentum et omnium temporalium abdicationem. Ecce primam præceptionem, in primum documentum, quod virgini Claræ Franciscus tradidit. Mihi audire videor Patrem Seraphicum clienti et discipulæ suæ Claræ sic ex parte Dei loquentem: o Clara, Deo simul et mundo placere non potes; si enim mundo placere sagtagis, Deo placere nequis. Igitur, ut Deo placeas, utque te totam ejus obsequio mancipis, mundo et parentibus valedicas necesse est: *audi, ergo, filia, et vide et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, et concupiscet rex decorem tuum* (Psal. 44). Sic Claram affatus Pater Seraphicus, piis ejus consiliis obtemperans, mundum relinquere protinus statuit; et ut gloriosius de mundo triumpharet, ipsa Dominica palmarum, in qua coram summo Pontifice, tota Curia Romana, omnibusque urbis Assisii incolis ornata ut similitudo templi apparuerat, domum, consanguineos, totumque mundum dereliquit, ut Christo se totaliter consecraret. O quam gloriosus est ille Claræ de mundo triumphus! quam gloriose etiam de mundo triumphavit sacra hæc Virgo, cum vestimenta mutavit, seu *cum depositis pretiosis indumentis, vili sacco corpus suum operuit.*

2. Præclaris et pretiosis indui vestibus naturaliter ambiunt mulieres; ut enim loquitur sanctus Chrysostomus, *est genus mulierum se ornandi studiosum* (ho. 1 in ep. ad Ephes.). Multæ de corporis ornatu plurimum sollicitæ, de ornatu vero et munditia animæ parum curant; plurimas reperire est, quæ novo semper et vano quodam corporis ornamento superbiam suam excolere, hominumque amorem sibi conciliare conantur. Deo autem placere nullo modo student. Non advertunt, exquisitum et superfluum hunc ornatum, multorum fieri causam

peccatorum: non prævident, quod in formidando extremi iudicii die Deus acriter arguet superbas has mulieres, quæ non alendis pauperibus, at emendis pretiosis et superfluis corporum suorum ornamentis divitias consumpserunt. Beata Clara his sapientior et sanctor mulieribus pretiosa quæque abiecit vestimenta, splendidum omnem mundi ornatum pro Christi amore contempsit; Atque ut gloriosus de mundo et pompis ejus triumpharet, vili se sacco induit et rudi chorda corpus suum accinxit. Iob, vir sanctissimus, vestimento ita vili et duro indui consueverat; ut non tam vestis, quam saccus carni ejus assutus videretur: *saccum consui super cutem meam et operui cinere carnem meam* (Job. 16). Jobum, virum utique sanctissimum, hac in parte imitatur sancta Clara; abjectis enim vestibus illis, quibus antea utebatur; ut hodie perfectum de mundo triumphum ageret, vili et subcinericio se induit sacco, quo solo vestimenti genere per totum vitæ curriculum induta est, ita ut hunc saccum cum carne sua consuisse videretur. O quam gloriosus ille beate virginis Clare de mundo triumphus! *Po-stremo de mundo etiam triumphat proprios radendo crines.*

3. Vult quidem apostolus, quod mulieres comam nutriant, ut scilicet ea caput contegant: non autem ut ei excolendæ et elaborandæ nimio studio incumbant. Cum enim mulieres nimia sollicitudine crines componere satagunt, magnam temporis jacturam faciunt, laqueos ad capiendos juvenes contextunt, dæmoni tentatori arma adversus seipsas offerunt et, ut ait sanctus Cyprianus, capillos in inferno flammeos sibi fore præsignant. *Sacrilego contemptu crines tuos inficis, malo præ-sagio futurorum, capillos jam tibi flammeos auspicaris (de discip. et hab. mulier.)*. Hæc omnia probe noverat beata Clara; ideo a vana et nimia hac crines excolendi cura semper alienam se servavit, atque ut gloriosus de mundo triumpharet, novo ac insolito pietatis affectu, crines suos licet pulcherrimos penitus derasit, cupiens ex his quasi funes aureos componere, quibus mundum deviniret et sub suo imperio quasi ligatum detineret. Cum olim Lucilius e magna maris tempestate salvus evasisset, nil aliud habens diis suis offerendum, quam proprios capillos,

illos protinus rasi, illosque in sacrificium et gratiarum actionem iis obtulit. Sic cum beata Clara e naufrago hujus mundi pelago salva evasit, parentes, amicos et omnia temporalia reliquit; deinde cum soli ei superessent crines, eos generose derasit, tum ut eos Deo offerret, tum ut inde manifestaret, se mundum, omnemque ejus pompam pro nihilo habere. Unde coram consanguineis a sancto proposito eam avertere conantibus, illamque ad propria reducere molientibus, ipsa attonsum denudavit caput, criniumque incisuram detexit, quasi eis diceret: totum mundum et omnem ejus ornatum ita contemno, ut nihil ejus, ne quidem crines meos servare et retinere voverim. Ecce virginem de mundo vero triumphantem; ecce virginem quæ meretur palman. *Ipsi autem etiam tribuenda palma, quia de seipsa triumphavit.*

II PARS.

Beata Clara triumphavit de seipsa.

De corporibus nostris tunc vere triumphamus cum sanctis mortificationibus illa spiritui et Deo subjicimus, cumque inordinatos eorum motus per arctioris penitentiae opera comprimimus et ad divinæ legis præscriptum regulamus. Et hic fuit modus, quo beata virgo Clara de carne sua triumphavit; variis enim mortificationum operibus corpus suum attrivit, afflixit et legi spiritus subjecit. Ex quibus solum recensere ejus jejunia, lectum, cilicium: 1. *jejunia*, quæ crebra erant et austera; 2. *lectum*, qui durus erat et dirus; 3. *cilicium*, quod vile erat et hispidum.

1. Norunt omnes, corpus esse infensissimum animæ nostræ hostem, qui adversus illam continue insurgit, quique eam ad illicita et Deo displicentia semper inclinare conatur. Hic est hostis domesticus, qui indesinenter salutem nostram insidiatur et de quo triumphare debemus, si salvari cupiamus: *caro est nobis hostis domesticus, inimicus gravis est nostri* (Ambr. in Psal.

118, serm. 11). Jejunia autem sunt arma aptiora ad triumphandum de hoc hoste: nam jejuniis carnem alligimus, inordinatos ejus impetus comprimimus, ejusque rebellionem edomamus. *Jejunium omnem carnis rebellionem edomat* (Cypr. de jejun. et tent. Chr., 2). His itaque armis de carne sua triumphavit beata Clara, cujus jejunia adeo crebra et austora extitere, ut longissimo tempore solo pane et aqua victitans, jejuna-verit. Jejunia ejus erant ex iis, quæ sanctus Hieronymus fortissima et durissima vocat: *fortissimum jejunium est panis et aqua* (ep. 2 ad Nepot.). Clara enim plurimis vite suæ annis solis pane et aqua vescebatur; imo temporibus Adventus et Quadragesimæ diebus Lunæ, Mercurii et Veneris ab omni penitus abstinebat cibo, tamque exitalia jejunia diutissime protraxisset, si episcopus Assisias et sanctus Franciscus non prohibuissent, præcipientes, ut singulis diebus, unam saltem cum dimidia panis unciam in pastum sumeret. Sciebat Virgo sacra, quod *luxuriat raro non bene pasta caro*; ut ergo omnes corruptæ carnis motus in se extingueret, utque de carne penitus triumpharet, arctissimis et portentosis eam jejuniis cruciavit. Non solum jejunavit Clara sicut sanctissimus propheta Daniel, qui ut Deum adversus peccatores iratum placeret, toto trium hebdomadarum tempore ab omni carne et vino abstinuit, nec panem ad satietatem sumpsit: *panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introjerunt in os meum* (10, 3); adhuc durioribus, arctioribus, et pluribus jejuniis sancta hæc virgo carnem suam afflixit et spiritui subiecit. Non enim aliquibus solum hebdomadibus, verum diuturno tempore solis pane et aqua victitavit; insuper aliquibus hebdomadæ diebus, nec panem, nec aquam sumpsit, et erat *neque manducans, neque bibens* quousque a superioribus ei præceptum est, ut qualibet die unam saltem et dimidiam panis unciam in cibum sumeret. Ecce virginem, quæ de carne sua vere triumphat crebris et exitalibus suis jejuniis: *et etiam triumphat duritie lecti, cui decumbit*.

2. Homo christianus corpori suo bellum indicare, illudque variis modis torquere, frænare et quasi interimere debet. *Hoc*

est opus vestrum in hac vita, actiones carnis spiritu mortificare, quotidie affligere, minuere, frænare, interimere (D. Aug.). Ecce magnum et continuum beatæ Claræ opus, quæ in hoc mundo solum vivere videbatur, ut corpus suum affligeret et cruciaret; illud enim arctissimis jejuniis, fame, inedia, aliisque diris mortificationibus torquebat. Et si quandoque aliquam ei requiem denegare non poterat, illud, præ lassitudine et debilitate cadens, non mollis lectus, sed nuda humus, vel aliqui sarmentorum fasciculi recipiebant. *Nudum solum et interdum sarmenta pro lecto habebat* (Alexand. in Bulla canoniz.). Ita dirum corpori suo indixerat bellum sacra hæc virgo, ut non solum illud cruciaverit dum vigilet, verum etiam cum dormiret: etenim cum somno aliquantulum indulgere cogebatur, supra nudum humum vel supra aliquos sarmentorum fasciculos decumbebat, ubi corpus ejus non tam requiescere, quam torqueri poterat. A Gentilibus olim christiani vocabantur *homines sarmentiti*, quia cum ab his infidelibus morti adjudicabantur, sæpe stipiti alligabantur, ibique sarmentorum fasciculis circumdata eorum corpora comburebantur: *nos sarmentitios appellatis*, inquit Tertullianus, *quod ad stipitem devincti, sarmentorum ambitu comburimur*. Sarmentitia quidem hoc modo esse voluisset beata Clara, quoniam pro Christo mori et comburi optasset. At tamen alio titulo vere sarmentitia fuit, quia scilicet lassum, debile et infirmum corpus in lecto sarmentitio reclinabat, ubi non tam reficiebatur, quam torquebatur. O mirabilem virginem! quæ licet juvenis, nobilis, delicata et infirma, de suo tamen triumphavit corpore, non solum arctis jejuniis, quibus illud afflixit, etiam lecto durissimo, quo illud cruciavit. *Et de illo tandem triumphavit vili et hispido cilicio, quo usa est*.

3. Depositis pretiosis sæculi vestibus et ablegato mundo muliebri, sacco quodam vili et cilicio se induit beata Clara; ac sicut alter Achab, *operuit cilicio carnem suam* (III Reg. 12). Non solum cilicium aliquid sub veste gerebat, verum tota vestis ejus aspera erat et verum cilicium, adeo ut cum regio Vate dicere posset: *posui vestimentum meum cilicium*. Nec hoc tantum Clara utebatur cilicio: aliis enim duobus interdum

carnem suam cruciabat, quorum unum ex equorum pilis nodose erat cruciabat: aliud vero ex corio porci, quod secreto sub tunica defererat et cuius pilos, aliquantulum abrasos, ad carnem vertebat. Novum quidem illud cilicii genus, quod quidem durum simul erat et mysticum; *durum*, quia versa ad carnem hispida illa pilorum tonsura, carnem laucinabat et maxime cruciabat; *mysticum*, quia obsceni illius animalis corium indicabat, sacram hanc virginem de obscenis carnis voluptatibus triumphasse. Sicut silvestrium ferarum, quas occiderant, pellibus indui solebant Persarum reges in sui signum triumphi, nec pretiosioribus et gloriosioribus indui posse vestibus arbitrabantur, dicentes, quod *eximius decor est, tergis horrere ferarum*; sic de cilicio ex suina pelle contexto dicendum, quod asperum et decorum Claræ fuerit: *asperum* quidem, quia ab illo virginea ejus caro cruentabatur: *decorum*, quia erat in signum triumphi, quem sacra hæc virgo de carne sua tulit. Demus ergo palmam beatæ virgini Claræ, quam quidem meruit, quia de mundo et de seipsa triumphavit. Illi assignemus etiam palmam, quia triumphavit de natura. *Ecece tertium beatæ Claræ triumphum et tertiam hujus concionis partem.*

III PARS.

Beata Clara triumphavit de natura.

Tunc de natura quis triumphat, cum extraordinaria a Deo accepta potestate, id facit, quod naturaliter et solis naturæ viribus effici nequit, seu cum quis potestate divina miracula operatur. Et hoc sensu de natura triumpharunt plures sancti et præcipue beata Clara, quæ Dei virtute miracula et prodigia multa operata est: ex quibus tria solummodo recensebo, quæ sanctæ illius Virginis merita et Dei gloriam non parum manifestant. *Primum* fuit in Agnetis sororis suæ favorem: *secundum*, in favorem filiarum suarum spiritualium; *tertium*,

in favorem sui monasterii. *Primo* miraculo liberavit sororem suam a persecutione parentum. *Secundo* liberavit filias suas ab inedia. *Tertio* liberavit monasterium suum a furore infidelium.

I. Elapsis sexdecim diebus a conversione sanctæ Claræ, Agnes divino afflata Spiritu ad eam properat, eique declarat, sibi jam mundum amarescere et Deum dulcescere: sequæ ad hoc venisse, ut totam et totaliter Dei obsequio se manciparet. Gaudet beata Clara: sororem amplectitur; eam in novitiam recipit, ac primævum ejus in religione fervorem demiratur, cum subito duodecim ex consanguineis furore correpti in monasterium irruunt, ut Agnetem inde eripiant, eamque ad seculum redire cogant. Qua renuente, ipsam vi extra monasterium ejiciunt, per devexum montis trahunt, vestes lacerant, viam evulsis replent crinibus, ac innocentem hanc adolescentulam interdum pugnis, calcibusque crudeliter percutiunt. Clamat ad Dominum fervens illa novitia, sororisque Claræ auxilium implorans, exclamat, dicens: *adjuva me, soror mea Clara, nec me Domino tolli permittas*. Clara autem mox Dei imploravit auxilium, ac ab eo flens humiliter petiit, hanc ut famulam sibi eripi non pateretur, tantaque orationis ejus fuit efficacia, ut subito Agnes maximi ponderis et gravitatis sit effecta, ita ut duodecim illi consanguinei, et alii multi, qui ad hoc spectaculum videndum advolarant, adhibitibus omnibus conatibus, e loco in quo jacebat, eam nequaquam amovere potuerint. Quo miraculo confusi, attoniti et perterriti, a proposito destiterunt; ac orationum beatæ Claræ vim et efficaciam admirantes et prædicantes, ad propria reversi sunt. *Oratio justi clavus est cæli* (August. ser. 226 de Temp.); orationibus enim suis sancti, velut aurea clave, sibi cælum aperire solent; et præsertim beata Clara, quæ hac clave sibi cælum aperuit, *tum* ut Dei misericordiam impetraret, *tum* ut infirmos sanaret, *tum* ut a dæmone possessos liberaret. Fervida oratione cælum specialius pulsavit et aperuit in sororis suæ Agnetis gratiam non solum ut ejus obtineret conversionem, verum et ut illam a leonibus præparatis ad escam, seu a consanguineis eam vi e claustrò

eripere conantibus liberaret. Ejusque tunc oratio tantæ apud Deum virtutis exiit et efficacitatis, ut magno et evidenti miraculo factum sit, quod tanti ponderis subito hujus adolescentulæ corpus evaserit, ut a multis et validioribus viris e loco nequaquam moveri potuerit: ecce miraculum, quod beata Clara in sororis suæ favorem fecit. Illud enarremus *quod Clara in gratiam filiarum suarum spiritualium operata est.*

2. De mendicatis panum fragminibus Clara, ejusque filia vesci consueverant. Si vero quandoque oleum, vel alia necessaria deficiebant, beata Clara validissimis suis orationibus a Deo hæc impetrabat. Quod sæpe evenisse fertur, ac præcipue quadam die, in qua, urgente fame et instante hora comedendi, unicus in monasterio supererat panis. Tunc enim nullatenus turbata pia virgo humili et ferventi oratione divinum implorans auxilium, ita multiplicatus, vel ampliatus est ille panis, ut ex media ejus parte quinquaginta sorores, quæ in illo habitabant monasterio, necessitati suæ occurrerint et sufficienti refectioe recreate fuerint. Cum Christus Dominus copiosam turbam in deserto ex quique solum panibus et duobus piscibus pascere cogitabat, Andreas dixit: *hæc quid sunt inter tantos?* (Joan. 6, 9). Jamvero Christus ejus potestas infinita, hos panes ita multiplicavit, ut tota hæc turba ex iis usque ad satietatem manducaverit, ac fragmentorum panis duodecim cophini superfuerint. Ecce magnum miraculum in favorem copiosæ hujus multitudinis a Christo peractum. Quid autem simile in beata Clara video; unicus enim in ejus monasterio habebatur panis; unde merito dici poterat, *quid hoc inter tantos?* seu quid proderit unicus ille panis, si inter tot filias dividatur? Ille tamen panis virtute et meritis sanctæ Claræ a Deo ita fuit multiplicatus, ut data cuique ex quinquaginta sororibus congrua portione, media ejus pars intacta remanserit. Cum itaque de Christo, qui miraculose panes multiplicavit, dicat Augustinus, quod *fontes panis erant in manibus ejus* (in Psal. 9), de beata Clara similiter dici potest, quod in manibus ejus fontes panis fuerint, quia in sororum suarum utilitatem panes miraculose multiplicare meruit. Videamus jam illud miraculum, quod Clara in monasterii sui gratiam operata est, *cum ab eo Saracenos expulit.*

3. Cum infideles illi et barbari homines ad civitatem Assisium obsidionis causa properarent, occurrit eis sanctæ virginis Claræ monasterium, quod extra civitatis muros erat constructum. Inter claustrum iruunt hi Dei et puritatis inimici, illudque pietatis sacrarium in lupanar mutare appetunt. Igitur Clara impavido corde ad locum in quem jam irrepserant illi infideles, præcedente capsâ, in qua sacratissimum Christi corpus servabatur, se infirmam duci jubet, ubi coram illis sic Deum deprecata est: o Domine, ne permittas inermes ancillas tuas horum barbarorum manibus tradi, ne sinas, purissimas tuas virgines in potestatem impudicorum illorum hominum venire. *Ne tradas bestiis animas confitentibus tibi;* moxque audita est vox de cælo, dicens: *ego vos semper custodiam.* Et revera orationis beatæ Claræ virtute statim canum illorum repressa est audacia, ac miraculose factum, ut per muros quos ascenderant, celeriter descenderent et extra monasterium, imo longe a monasterio et ab urbe Assisio fugerent. Magnum olim factum est prælium in cælo, cum lucifer super astra solum suum ponere, Altissimo similis esse, Deique thronum invadere pertentabat; verumtamen nondum coelestis illius civitatis muros conscenderat superbus ille spiritus, cum Michaëlis pro Deo pugnantis virtute a cælo expulsus et ad infernum cum angelis suis apostatis præcipitatus est. Heu! quid aliud Saraceni, quam angeli tenebrarum? Quid aliud sanctæ Claræ Monasterium, quam terrestris quidam paradisi sanctissimis et angelica puritate rutilantibus refertus virginibus? Terrestrum autem hanc Jerusalemam invadere statuunt Saraceni rebellis luciferi veri filii. Illos ergo beata Clara sola suæ orationis virtute mirabiliter debellat, ejicit et longe expellit. Hoc certe maximum miraculum censendum. Docet sanctus Hieronymus, quod *inter miracula, quæ fecit Jesus, hoc videtur mirabilius esse, quod potuerit ad unius flagelli verbera tantam e templo ejicere mercatorum multitudinem, mensasque subvertere, cathedras confringere et alia facere, quæ vix magnus faceret exercitus* (comment. in 21 Matt.); videtur pariter, quod inter miracula, quæ virtute divina fecit sancta Clara, hoc majus re-

putandum, quod ipsa sola precibus tantum, non flagellis armata, formidandum Saracenorum exercitum e claustris suo eiciat, penitus deturbet et in fugam convertat. Maximum sane illud miraculum; ideo præ beatæ Claræ manibus jam palma ponenda; imo plures ei dandæ sunt palmæ, quia plures ejus fuerunt triumphus, cum de mundo, de seipsa et de natura gloriose triumphaverit. Ad cælos nunc extollamus oculos, extollamus et mentem; ibique contemplerur sanctissimam virginem Claram, palmas simul cum aliis sanctis manu gestantem, nobisque clamantem, quod non detur in cælo palma, nisi victoribus, qui de mundi vanitatibus, de carnis illecebris et de dæmonis tentationibus gloriose triumpharunt. Post mortem aut palmæ, aut flammæ hominibus tribuentur: *palmæ*, si victores et ab omni peccato mortali liberi ex hoc mundo exierint; *flammæ*, si a peccato victi et in statu mortalis peccati hinc migraverint. Fortiter ergo pugnat; de mundo, de carne, de dæmone et de lethali quovis peccato triumphate, ut æternas inferni penas devitare et gloriosas in cælo palmas assequi valeatis. Amen.

DE ASSUMPTIONE B. V. MARIE

CONCIO PRIMA.

Erit sepulchrum ejus gloriosum (Isa. 11).

Si mortuorum cadavera rodentibus scaturientia vermibus, ac intolerabilem fetorem exhalantia in sepulchris contemplerur, paucissima quidem inveniemus sepulchra, quæ speciosa et gloriosa censeantur. Velim, quod opere corynthiaco, vel mosaico exterius summa cum industria elaborentur; velim, quod auro et gemmis rutilent, ac epitaphiis heroum hic jacentium facinorosa narrantibus exornentur, hæc omnia intus latentem spurciciam

auferre nequeunt, et dum ex seipsis pereunt, etiam in hominum opinione delectur, e quorum memoria superba quæque hominum sepulchra, ac famosa ibi sepulcorum facinora facile excidunt. Ubi nunc sepulchrum Abraham? Ubi sepulchrum Moysis? Ubi nunc Mausoli, Alexandri et aliorum multorum illustrium virorum olim affabre elaborata sepulchra? Certe hæc omnia funditus eversa scimus, et vix eorum quis recordatur. Igitur Mariam sepulchri gloria aliunde, quam ex materia et arte humana auspicanda venit; aliique gloriæ tituli exquirendi, quibus Mariæ sepulchrum vere gloriosum demostremus, ejusdem prius implorato auxilio. *Aæ.*

Tria respectu Mariam sepulchri ineuntur certamina; unum antequam Mariæ corpus in sepulchrum mittatur; aliud cum in sepulchro jacet; et aliud cum e sepulchro egreditur: *primum certamen* inicitur inter amorem et dolorem; *secundum* inter sanctitatem et corruptionem; *tertium* inter cælum et terram: *pugnant amor et dolor*, ac inter se disputant, quis Mariæ necem inferat, eamque sepulchro adjudicet. *Decertant sanctitas et corruptio*, ac acriter contendunt de modo, quo in sepulchro aliquibus diebus jacebit sacrum Mariæ corpus, an scilicet futurum sit corruptioni obnoxium, vel ab ea liberum: *disputant tandem cælum et terra*, ac litigant de Mariæ corpore, a quo scilicet sacrum illud pignus possideri oporteat; an a terra, de qua coagmentatum: vel a celo cujus puritatem nactam est? En tria quæ hodie ponuntur prælia, in quibus triumphat amor de dolore, sanctitas de corruptione et cælum de terra: *triumphat amor de dolore*, quia non ex dolore, sed ex amore moritur Maria: *triumphat sanctitas de corruptione*, quia Mariæ sanctitas corpus ejus a corruptione liberum servat: *triumphat cælum de terra*, quoniam Mariæ corpus a terra tollitur, ut ad cælestia regna evehatur. Gloriosissimum ergo patet Mariæ sepulchrum, quia, ut jam videbimus, in eo triumphat 1. *amor* de doloribus; 2. *sanctitas* de corruptione; 3. *cælum de terra*. En tres triumphus, quibus Mariæ sepulchrum gloriosum patebit: *erit sepulchrum ejus gloriosum.*